

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії зарубіжної літератури

на тему: “Герої в античній міфології та літературі. Порівняння героїв в поемі «Одіссея» та повісті «Пенелопіада» М.Етвуд та міфах про 12 подвигів Геракла та збірки оповідань «Подвиги Геракла» А. Крісті

Студентки 3 курсу групи МЛа 01-21
напряму підготовки 035 “Філологія”
спеціальності Германська філологія(переклад включно) перша-англійська
Ковальчук Я.І

Керівник М. Е. Шульгун, професор кафедри теорії та історії світової літератури

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

Члени комісії _____ (підпис) (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ

Contemporary world culture is influenced by the great cultural, artistic and philosophical potential of ancient literature and mythology. Heroic images are a fundamental component of this heritage, serving as a source of inspiration for artists and encouraging research into their meaning and impact on human existence.

The relevance of this theme lies in the fact that it reflects important aspects of human character, as well as moral and ethical values. The topic «Heroes of Ancient Mythology and Literature» does not lose its relevance in different eras and requires constant study and reflection to enrich our worldview and cultural heritage. Knowledge about ancient heroes is extremely important for understanding their profound influence on modern social sciences, psychology, art, and literature. The modern world requires constant study and reflection on these images to improve our worldview and cultural experience. It is important to study the heroes of antiquity to understand their influence on modern social sciences, psychology, art, and literature. Analysis and reflection on contemporary social and cultural realities is made possible by studying the heroes of antiquity, through whose example we can comprehend the essence of human nature and moral and ethical principles.

The study focuses on heroic images that illustrate the ideals and aspirations of ancient civilization and their influence on modern thought. It analyzes the actions, social roles, symbolic meaning and cultural influence of the heroes of classical mythology and literature. It is also important to understand the significance and usefulness of heroic images for ancient communities, as well as their influence on the development of moral principles in modern society.

The purpose of the study is to analyze the functions and significance of heroes in the works «Penelopiada» by M. Atwood and «The Labours of Hercules» by A. Christie.

The object of study is ancient mythology and literature.

The subject of the study is the heroic images that appear in these works. The study focuses on heroic images that illustrate the ideals and aspirations of ancient

civilization and their influence on modern thought. It analyzes the actions, social roles, symbolic meaning, and cultural influence of the heroes of classical mythology and literature.

To achieve this goal, the following objectives were set:

- to evaluate literary and historical heroes within the framework of ancient mythology and culture;
- to find out the functions of heroes and their place in the structure of ancient civilization;
- to explore how the heroes of literature and mythology have influenced modern society and art;
- to make judgments about the importance of literary and mythological characters for the modern era.

The theoretical and methodological basis of the research are the works of scholars who have made a significant contribution to the study of mythology and literature, such as Carl Jung, Joseph Campbell, Mircea Eliade and others. The research involves the use of a number of analytical methods, including historical, comparative, structural, symbolic, and philosophical analysis, which will serve as the basis for our theoretical framework.

The structure of the term paper consists of an introduction, two chapters, conclusions, and a list of references.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. МІФОЛОГІЧНИЙ ГЕРОЙ У XX СТОЛІТТІ

- 1.1. Переосмислення міфології в контексті сучасної культури: від Просвітництва до масового мистецтва
- 1.2. Використання міфологічного героя в літературі епохи Модернізму
- 1.3. Актуальність античних героїв в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ II. ДЕТАЛЬНИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГЕРОЇВ В ПОЕМІ «ОДІССЕЯ» ТА ПОВІСТІ «ПЕНЕЛОПАДА» М.ЕТВУД ТА МІФАХ ПРО 12 ПОДВИГІВ ГЕРАКЛА ТА ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ «ПОДВИГИ ГЕРАКЛА» А.КРІСТІ

- 2.1. Аналіз образу Одиссея та Пенелопи в «Пенелопіаді» М.Етвуд
- 2.2. Аналіз образу Геракла в традиційному міфі та адаптації Агати Крісті

ВИСНОВОК

ЛІТЕРАТУРА

ВСТУП

Сучасна світова культура перебуває під впливом великого культурного, мистецького та філософського потенціалу, закладеного в античній літературі та міфології. Героїчні образи є фундаментальним компонентом цієї спадщини, слугуючи джерелом натхнення для митців і заохочуючи дослідження їхнього значення та впливу на людське існування.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що вона відображає важливі аспекти людського характеру, а також моральних та етичних цінностей. Тема «Герої античної міфології та літератури» не втрачає своєї актуальності в різні епохи і потребує постійного вивчення та осмислення для збагачення нашого світогляду та культурного надбання. Знання про античних героїв є надзвичайно важливим для розуміння їхнього глибокого впливу на сучасні суспільні науки, психологію, мистецтво та літературу.

Метою є аналіз функцій і значення героїв у творах «Пенелопіада» М. Етвуд та «Подвиги Геракла» А. Крісті.

Об'єктом дослідження є антична міфологія та література.

Предметом дослідження є героїчні образи, що з'являються в цих творах. У дослідженні зосереджується увага на героїчних образах, які ілюструють ідеали та прагнення давньої цивілізації та їхній вплив на сучасну думку. Аналізуються вчинки, соціальні ролі, символічне значення та культурний вплив героїв класичної міфології та літератури.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**:

- оцінити літературних та історичних героїв в рамках античної міфології та культури;
- з'ясувати функції героїв та їх місце в структурі античної цивілізації;
- дослідити, як герої літератури та міфології вплинули на сучасне суспільство та мистецтво;

- висловлювати судження про значення літературних та міфологічних персонажів для сучасної епохи.

Теорико-методологічною основою досліджень є праці вчених, які зробили значний внесок у вивчення міфології та літератури, таких як Карл Юнг, Джозеф Кемпбелл, Мірча Еліаде та інші. Дослідження передбачає використання низки аналітичних методів, зокрема історичного, порівняльного, структурного, символічного та філософського аналізу, слугуватимуть основою для нашої теоретичної бази.

Структура курсової роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. МІФОЛОГІЧНИЙ ГЕРОЙ У ХХ СТОЛІТТІ

1.1. Переосмислення міфології в контексті сучасної культури: від просвітництва до масового мистецтва

Концепція Просвітництва, яка розглядала міф як менш цінний ресурс, підкреслювала вторинність міфу в суспільній свідомості. Політичні міфи консервативних груп, як вони з'являлися в книгах, а саме «Міфи 20-го століття» А. Розенберга, часто підтримували цю точку зору. Згодом архетипні характеристики міфу почали частіше проявлятися в масовій культурі, підкреслюючи як консервативні аспекти міфологізації, так і її архетипні складові.

Фундаментом для цього явища стала теорія архетипів, розроблена аналітичним психологом К. Юнгом. На його думку, архетипи – це певні «перші враження» або «перші образи», які повторюються у творах багатьох письменників протягом всієї історії суспільства. Вони беруть свій початок у «колективному несвідомому», яке є цариною, де зібрано весь людський досвід. Конкретний матеріал свідомого досвіду з реальності певної епохи збирається в архетипи. (Юнг, 2012)

В основі міфології, релігії та мистецтва лежить архетипна картина. Вони поступово вдосконалюються і перетворюються на символи з дедалі красивішою формою і змістом. Найдавнішим методом інтерпретації архетипних образів була міфологія. Поняття «архетип групи», «архетип суспільства», «архетип культури» та «архетип ініціації» були введені Джозефом Хендерсоном, який розширив визначення архетипу. Термін «культурне несвідоме» також був визначений ним як «сфера історичної пам'яті, що лежить між колективним несвідомим та існуючим зразком культури». «Культурне несвідоме» може з'явитися лише тоді, коли «вивільнений архетип» буде готовий створити символічну репрезентацію для соціальної групи (Юнг, 1998). Кожна цивілізація побудована навколо архетипів, які є міфічними репрезентаціями колективного несвідомого. У психоаналізі міфи розглядаються як уявні образи, які не відображають реальність, але відіграють важливу символічну роль у задоволенні несвідомих потреб людей. Існує

багатовікова історія міфів, які відповідають важливим етапам людської еволюції. Найважливіші та найдраматичніші елементи життя, смерть, стосунки між батьками та дітьми, боротьба та перемога – висвітлені у давніх міфах. Згідно з нещодавнім дослідженням, під час сприйняття найчастіше виникають несвідомі образи позитивних героїв, антигероїв (лиходіїв) і таємничих постатей. Постійне бажання вижити в небезпеці, здобути бажану владу та безсмертя породило ці традиційні образи. Ці образи можуть бути передані за допомогою різноманітних свідомих технік, таких як імена, сюжети, зовнішність, поведінка та символи. Універсальний міф про героя найчастіше використовується в повсякденному житті. У цьому контексті поняття «протагоніст» не поєднується з терміном «герой». Герой – це унікальна особистість з винятковими якостями. Фундамент знакових образів у світовій художній культурі закладений у сюжетах героїчної історії. Кілька важливих чинників, що визначають долю і розвиток героя, є провідними темами в основних міфах про героїв. По-перше, це шляхетне походження героя, яке підносить його над звичайними людьми. Але навіть попри благородне походження, життя героя перебуває під загрозою з моменту його народження, що додає його історії невизначеності та загадковості. Однак загрозу знешкоджує диво порятунку, яке може відбуватися від тварин або від звичайних людей, які відкривають герою незвідані шляхи. На цих шляхах герой повинен подолати безліч перешкод і проявити свою мужність і силу. І саме його подвиги є його справжнім покликанням. Але навіть після перемоги герой може зіткнутися з помстою лиходіїв. Наприкінці свого життя герой може стати справжньою легендою і загинути трагічною смертю, щоб підкреслити свою славу і глобальний авторитет. Більше того, навіть після смерті герой може дивовижним чином відродитися і досягти вершини своєї величі. Героєм зазвичай називають того, хто подолав труднощі, здійснив великі подвиги, простіше кажучи, переміг у битві зло. Його дії завжди спрямовані на допомогу звичайним людям та їх захист. Незважаючи на розвиток науки та зміни в нашому повсякденному житті, легендарні образи міфів передаються з покоління в покоління протягом тисячоліть

завдяки глибині та «нескінченності» закладеного в них сенсу. Міф є більш усталеним, ніж матеріальний світ, так само, як герої історій є більш близькими та зрозумілими для нас, ніж історичні постаті. Так само вдала міфологізація образу дозволяє нам пам'ятати людину. (Іщук, 2022)

1.2. Використання міфологічного героя в літературі епохи Модернізму

Двадцяте століття стало періодом зміни літературного середовища, коли кілька мистецьких напрямів, зокрема постмодернізм і модернізм, а також реалізм, співіснували і розвивалися в різних руслах. Через це двадцяте століття відоме своїми складними соціальними структурами, літературою та суспільними відносинами. Однією з ключових характеристик літературних «осередків» є співіснування, яке не передбачає взаємного визнання чи повної відсутності конфлікту між залученими сторонами. Концепція героїчної особистості зазнала дивної зміни пріоритетів протягом цього періоду. Тепер більше уваги приділяється духовному життю людини, а не її діяльності. Крім того, при аналізі цієї категорії героїв фокус зміщується на характеристики, цінності та ідеали конкретного індивіда. Це пов'язано з тим, що героїчне спочатку розумілося як самопожертва, потім – як надання переваги суспільним цінностям, і, нарешті, як поєднання найкращих особистих якостей з цінностями суспільства. Занадто довго суспільні герої та загальні ідеї використовувалися для особистої вигоди, а засоби, за допомогою яких це досягалось, призводили до відчуження та розчарування. Внутрішній героїзм є наступним етапом у розвитку категорії героїчного. Цей тип героїзму найкраще ілюструють західноєвропейські, американські та латиноамериканські романи 20-го століття. Центральне місце в літературі доби модернізму посідає концепція міфологічного героя. Звертаючись до античних міфів та архетипів, письменники використовували образ героя для дослідження універсальних тем, вирішення екзистенційних питань та відображення бурхливого соціального та психологічного простору свого часу. Міфологічний герой уособлює якості хоробрості, стійкості та пошуку сенсу, що робить його багатограним образом-символом для письменників-модерністів. Архетип міфологічного героя –

це повторюваний мотив, що зустрічається у фольклорі, легендах та релігійних текстах культур по всьому світу. Центральне місце в цьому архетипі посідає постать героя, який вирушає в подорож, що характеризується викликами, випробуваннями та перешкодами. Герой, як правило, володіє винятковими якостями або здібностями, такими як мужність, сила, розум або надприродні сили, які дозволяють йому долати труднощі і досягати своїх цілей. Джозеф Кемпбелл у своїй фундаментальній праці «Герой з тисячею облич» описав мономіф або подорож героя – нарративну модель, яка, на його думку, лежить в основі незліченних міфів та історій у різних культурах. Подорож героя складається з кількох етапів, включаючи заклик до пригод, випробування і нещастя, трансформацію і повернення зі здобутою мудрістю або скарбом. Кемпбелл припустив, що подорож героя відображає універсальний людський досвід і психологічні істини, слугуючи метафорою прагнення особистості до самопізнання, зростання і самореалізації. Світ не відокремлений від героя, він є його частиною і повинен залишатися таким (Кемпбелл, 1949). У ХХ столітті з'явилася ідея високоінтелектуальної, але водночас емоційно сильної особистості. Про письменників-модерністів говорили, що вони намагаються покінчити з героєм або що їхні герої – це безбарвні, невиразні постаті, яких можна міняти місцями без жодного негативного впливу на сюжетну лінію. Альтернативний погляд на існування чи відсутність героя полягає в тому, щоб підняти його на інший рівень. В модерністській літературі герой перетворюється на антагоністичну фігуру. Наприклад, «Пенелопіада» Маргарет Етвуд переосмислює історію Одиссея з точки зору Пенелопи, включаючи темні сторони його характеру, такі як сумнівна моральність його вчинків після повернення на Ітаку. З іншого боку книга Агати Крісті «Подвиги Геракла: Таємниця Еркюля Пуаро» – це збірка оповідань, які проводять паралелі між справами Пуаро та міфологічними подвигами Геракла. Не обов'язково в негативному ключі, це зображення обіграє ідею героїзму в сучасному контексті, часто підкреслюючи контраст між інтелектуальними викликами Пуаро та фізичними звершеннями Геракла. Використання

міфологічних героїв дозволило цим письменникам звернутися до колективного несвідомого та універсального людського досвіду, водночас коментуючи конкретні культурні та соціальні проблеми свого часу. Таким чином, міфологічні герої в модерністській літературі слугували поєднуючою ланкою між позачасовим і часовим, пропонуючи розуміння як людського стану, так і конкретних тривог епохи модернізму. Уявлення про героя змінювалося з плином часу, і модерністське уявлення про героя може суттєво відрізнятися від загальноприйнятого чи класичного. У суспільстві героєм часто вважають людину, яку поважають за хоробрість, альтруїзм і героїчні риси; людину, яка не боїться ризикувати або віддати своє життя, щоб врятувати інших чи здійснити велику справу. Ідея героя як людини, яка є прикладом характеристик та ідеалів, залишається важливою для сучасного розуміння цього слова, навіть якщо визначення розвивалося з плином часу і може відрізнятися в різних культурах і спільнотах. У давньогрецькій культурі герой – це людина надзвичайної хоробрості та сили, яку звеличували за її героїчні якості та увічнювали в міфах і легендах. Давньогрецька цивілізація оберталася навколо ідеї героя, яка була важливою для літератури, мистецтва та релігії. Але на відміну від модерністських героїв, давньогрецькі герої часто були менш етичними. Вони могли навіть здійснювати огидні злочини, які ми часто ототожнюємо з лиходіями, але при цьому вважали їх героями. Це пов'язано з тим, що бути героєм – це більше про людину, яка проводить своє життя на межі – це може включати в себе геніальність, божевілля або небезпеку. Значення міфологічних героїв у модерністській літературі полягає в їхній здатності слугувати призмою, крізь яку письменники могли досліджувати складнощі сучасного світу. В умовах швидких змін, фрагментації та розчарування архетип героя став основою для дослідження індивідуальної та колективної боротьби, прагнень і пошуків ідентичності та мети. Переосмислюючи давні міфи в нових контекстах, письменники-модерністи змогли пролити світло на людський стан і запропонувати глибоке розуміння природи буття. Фізичне в них переважає над моральним. Це особистості, що керуються інстинктами, які не мають поняття про

самоаналіз. Самі модерністи декларували свою творчість як виняткову, призначену лише для обраних. Модерністський герой природно володіє елементами романтичного героя. Він також унікальний і непересічний, і автор часто ставить його в скрутне становище, щоб проілюструвати дійсність через часом болісну оцінку героєм власних недоліків. Це дає письменникові багато можливостей відтворити кожен аспект дійсності. (Weathers, 1973)

1.3 . Актуальність античних героїв в сучасному суспільстві

Усіх грецьких легендарних героїв шанували за їхні видатні вміння та досягнення. Ці герої не лише були прикладом мужності та сили, але й слугували моделями для грецького суспільства, а їхні розповіді мали на меті мотивувати та надихати інших на досягнення благородних цілей. Найвідоміші грецькі герої – Одисей, Персей, Тесей, Ахілл і Геракл. Хоча кожен з цих героїв мав свої особливі якості та недоліки, всі вони керувалися одним і тим же прагненням – стати величними. Наприклад, хоча Ахіллес славився своєю надзвичайною силою і бойовою доблестю, він також був вразливий до травм. Хоча Геракл славився своєю надзвичайною силою і здатністю до, здавалося б, неможливих подвигів, він також мав проблеми з управлінням гнівом та імпульсивністю. Персей, окрім своєї мужності в боротьбі з горгоною Медузою, славився своєю проникливістю та дотепністю. Тесей і Одисей були відомі своєю доблестю і вправністю, коли перехитрили своїх ворогів. Історії та мораль грецьких героїв досі актуальні в сучасній культурі, хоча вони жили тисячі років тому. Однією з причин цього є втілення в героях рис, які шанують і сьогодні. Наприклад, у сучасній культурі все ще високо цінуються такі риси, як сміливість, сила та інтелект. Героїчні оповіді також дають важливі уроки наполегливості, співпраці та подолання труднощів. Крім того, вічні проблеми, які піднімають міфи про грецьких героїв, роблять їх актуальними для сучасної аудиторії. Наприклад, історія про повернення Одисея додому під час Троянської війни ілюструє завзятість і бажання бути з родиною та друзями. Сучасним людям, особливо людям нашої держави, ця тема може бути близькою, адже багато хто з них стикається з труднощами та негараздами у своєму

власному житті. Здатність міфології грецьких героїв викликати емоції та віддзеркалювати людський досвід, і є основною причиною її незмінної популярності. Грецька міфологія охоплює більше, ніж просто історії про хоробрість і пригоди; вона також заглиблюється в такі теми, як кохання, горе і пошук мети в житті. Історії давньогрецьких героїв і сьогодні мають вплив на аудиторію, оскільки торкаються цих універсальних тем. Причина, чому грецькі герої так важливі для нас зараз, полягає в тому, що вони дають натхнення і надію у важкі часи. Їхні історії слугують нагадуванням про те, що досконалості можна досягти навіть всупереч тяжким випробуванням. Візуальне мистецтво також зазнало значного впливу грецьких героїв. Грецька міфологія завжди була улюбленою темою для митців, що відображено у всьому, від живопису та скульптури епохи Відродження до сучасних мистецьких інсталяцій та давньогрецької кераміки і скульптури. Протягом десятиліть незліченна кількість художників черпала натхнення з цих картин, які використовувалися для зображення таких тем, як хоробрість, сила та краса.

Вивчаючи оповіді про грецьких героїв, ми можемо краще зрозуміти багату культурну спадщину Стародавньої Греції та численні способи, якими вона вплинула на сучасне суспільство. Наше відчуття ідентичності та мети в житті може бути посилене через встановлення зв'язку з нашою історією. Зрештою, архетипи та мотиви міфології грецьких героїв мали значний і постійний вплив на людське суспільство, формуючи наші уявлення про хоробрість, самовідданість та трансформації, а також надихаючи та підбадьорюючи нас на власному шляху самоусвідомлення та розвитку. Герої грецької міфології продовжують надихати людей по всьому світу через свої символи та перекази в літературі, кіно, освіті, психології та інших видах мистецтва. Ці історії слугують потужним нагадуванням про нашу спільну людську сутність і здатність людського духу долати випробування та досягати величі.

**РОЗДІЛ II. ДЕТАЛЬНИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГЕРОЇВ В
ПОЕМИ «ОДІССЕЯ» ТА ПОВІСТІ «ПЕНЕЛОПАДА» М.ЕТВУД ТА МІФАХ
ПРО 12 ПОДВИГІВ ГЕРАКЛА ТА ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ «ПОДВИГИ
ГЕРАКЛА» А.КРІСТІ**

2.1 Аналіз образу Одиссея та Пенелопи в «Пенелопіаді» М. Етвуд

В «Одіссеї» розповідається про героя Одиссея, який через двадцять років повертається до свого царства на Ітаці, щоб перешкодити залицальникам дружини знищити його. Він стає відомим завдяки своїй хоробрості та дотепності, навіть попри те, що втратив своє військо в морі. Він герой і вдома, і в бою.

Але коли пил від битви вщухав, починалася нова пригода, і цього разу протагоніст, новий герой, мав боротися зі стихіями, богами, чудовиськами та іншими істотами, щоб назавжди увіковічити свою дружину і себе в любовній казці. Пенелопа, дружина Одиссея, з іншого боку, зображувалася як терпляча, віддана і любляча дружина, яка витримала великі страждання через своє кохання до чоловіка. Переможне повернення чоловіка було найвищою нагородою за її муки.

З іншого боку, дія роману Етвуд починається приблизно через тисячу років після смерті Пенелопи. Можна стверджувати, що ідея з «тисячею років» не була випадковою. Здається, авторка хоче, щоб читачі побачили, що з плином часу Пенелопа змогла набратися сміливості говорити правду. Крім того, важливо зазначити, що роман був опублікований на рубежі 21 століття, в той час, коли жінки мали інший світогляд, ніж їхні попередниці в античні часи. Рядки гомерівської поеми втілювали архаїчні уявлення про романтичне та героїчне. Згідно з цими уявленнями, чоловіче «я» є центром Всесвіту. Решта суспільства поклонялася святині чоловічого домінування, а його сила, мудрість і досвід вважалися священними атрибутами. Прикладом такого ставлення можуть слугувати подані цитати: «Щоб Одиссей велемудрий щасливо додому вернувся...», «Що Одиссей витривалий повинен додому вернутись...», «Ні, не вмер, ще живе на землі Одиссей богосвітлий!» («Одіссея», 2017, с.3-6) Жінки, таким чином, набули здатності стримувати свою критику і невдоволення. Хоча жінки відігравали

важливу роль в «Іліаді» та «Одіссеї», вони так і не змогли піднятися вище усвідомлення того, що для чоловіків вони були лише інструментом. Хоча Єлена Троянська відіграла значну роль у цих історіях, вона не була політичною особою, здатною змінювати закони або курс, яким суспільство було змушене йти. Те саме можна сказати і про Пенелопу. Вона була об'єктом бажання Одиссея і головним мотивом його небезпечної подорожі додому. «Гірш виглядає від тебе розумна моя Пенелопа. Смертна вона, ти ж безсмертна, і старість тобі невідома. Та лиш до неї я прагну й цілісінькі дні пориваюсь» («Одіссея», 2017, с.62) Тим не менш, життя Одиссея займає центральне місце в історії. Оскільки жінки повинні були служити своїм чоловікам-правителям і супутникам життя, суспільство часів Гомера було заклопотане підтримкою статусу кво для жінок у світі. Той факт, що навіть всемогутні і вічні богині виявилися під впливом сили смертного чоловіка в образі Одиссея, слугує найкращою ілюстрацією до цього. «Я-бо не бачив, щоб смертного мужа боги так любили, Як Одиссеєві явно сприяла Паллада Афіна, — Зволила б так і тебе любити вона й піклуватись.» («Одіссея», 2017,с.28)

Однак книга Етвуд кидає виклик традиційному сприйняттю та звеличенню чоловічої сили. Так, гендерна рівність або необхідність навчитися поважати права і свободи людей незалежно від їхньої статі, кольору шкіри чи віросповідання були головними культурними проблемами в часи Етвуд. За часів Гомера для дружин було звичайним явищем вести життя мучениці, вічно мовчачи про розбещеність і розпусту свого чоловіка. Через дві тисячі років після Гомера Етвуд чітко дала зрозуміти, що часи змінилися; суспільство очікує, що чоловіки відповідатимуть за свої гріхи, незалежно від того, наскільки героїчним і романтичним здавалося їхнє прагнення до слави і визнання античним людям. Історія Пенелопи, яка захищає острів Итаку, змушує нас задуматись про роль жінки в тогочасному суспільстві. Вона не лише намагається виховувати сина-підлітка Телемаха, але й відбиває не надто благородні наміри безлічі залицяльників, які, думаючи, що Одиссея більше немає серед живих, хочуть успадкувати його царство.

Наприкінці поеми Одисей і Телемах влаштовують жахливу різанину, в якій вбивають дванадцять палацових служниць Пенелопи, а також усіх її нечестивих кавалерів.

У романі Маргарет Етвуд «Пенелопіада» Пенелопа отримує шанс розповісти про свій досвід у спосіб, до якого можуть долучитися сучасні читачі. Вона кидає виклик авторитету оповідача і ставить важливі питання щодо сексизму та класовості в «Одіссеї». «What a fool he made of me, some say. It was a specialty of his: making fools. He got away with everything, which was another of his specialties: getting away. He was always so plausible. Many people have believed that his version of events was the true one, give or take a few murders, a few beautiful seductresses, a few one-eyed monsters...» («Пенелопіада», 2005 ,с.2). Під таким кутом зору оповідь суттєво трансформується. Повертаючись до образу Одиссея, варто порівняти його роль та вплив на сюжет з боку обох творів. Одисей є унікальним серед грецьких героїв через свою складну особистість та грандіозний масштаб своїх подвигів. «Одіссея» Гомера – це не лише історія мандрів, але й глибоке дослідження характеру героя, викриття його чеснот і вад, а також значного впливу подорожі на його розвиток. Образ Одиссея – це намисто, створене, з намистин мудрості та дурості. Його найбільш високо оцінювані якості – це розум і хитрість, які часто демонструються блискучим планом «Троянський кінь». Однак ці ж риси можуть проявлятися як нечесність і зарозумілість, що змушує його і його команду безглуздо страждати. Його бойова доблесть незаперечна, але те, що дійсно робить його героєм, – це те, наскільки він стійкий і адаптивний. Повернення на Ітаку слугує доказом винахідливості Одиссея. Кожна перешкода, від грізного циклопа до звабливої мелодії сирен, вимагає іншого підходу, демонструючи його швидке мислення. Його сутички – це не лише фізична боротьба, але й ігри розуму, де хитрість часто перемагає силу. На розвиток характеру Одиссея значною мірою впливають його стосунки як з надприродними, так і зі смертними персонажами. «Ти про ім'я моє славне питаєш, кіклопе? Назву я Зараз себе, та гостинця віддай, що мені обіцяв ти. Звусь я Ніхто на ім'я, і Ніким мене батько і мати, Й товариші

мої, й інші, звичайно, усі називають» («Одіссея», 2017, с.108). Грецька віра у випадковість долі відображається в богах і богинях, таких як Афіна і Посейдон, які представляють зовнішні сили, що як сприяють, так і перешкоджають людському розвитку. Крім фізичних перешкод, істоти, яких він зустрічає, також уособлюють боротьбу, яку він веде всередині себе проти спокус і зарозумілості. З іншого боку, взаємодія з людьми, зокрема з покірною Пенелопею і його сином Телемахом, нагадує йому про цінність спадщини і якості вірності. Ці зв'язки надають його небесній подорожі особистого дотику, водночас заземлюючи його високі екскурсії. Непохитна позиція Одіссея може слугувати для нас натхненням у наших власних «одіссеях», нагадуючи нам, що кожна перешкода – це шанс для особистісного зростання та розвитку.

«Пенелопіада» Маргарет Етвуд розповідає історію наполегливості та сили духу. З точки зору Пенелопи, ми бачимо хлопця, чий доблесні вчинки затьмарюються особистими недоліками, особливо його нехтуванням сімейними обов'язками і, як наслідок, емоційними потрясіннями. Пенелопа у творі Етвуд ставить під сумнів хоробрість Одіссея, наголошуючи на наслідках його тривалої відсутності та чутках про його зраду. Вона змальовує хаотичний дім, країну на межі анархії, а також дружину та сина, які борються з перспективою його повернення. Роки ізоляції та труднощі з підтриманням релігії і порядку на Ітаці – це найвища міра ціни подвигу Одіссея. Етвуд представляє Одіссея як етично сумнівного, кидаючи виклик традиційній парадигмі героя. Він – етично складна особистість, здатна на нечесність та егоїзм, а не досконалий приклад добра. Цей образ спонукає читачів переосмислити наслідки його вчинків і ціну, яку заплатили ті, кого він залишив позаду. Оповідь Етвуд показує, що героїзм – це не єдина якість, а багатогранність, часто переплетена з людськими вадами та моральним вибором. Завдяки Пенелопі, яка відкриває перспективу, Етвуд зображує Одіссея більш нюансованим образом героя, який охоплює як його чесноти, так і недоліки. «No, Odysseus wanted to talk, and as he was an excellent raconteur I was happy to listen. I think this is what he valued most in me: my ability to appreciate his stories...»

(«Пенелопіада», 2005, с.45) «Odysseus and his men had got drunk at their first port of call and the men had mutinied, said some; no, said others, they' d eaten a magic plant that had caused them to lose their memories, and Odysseus had saved them by having them tied up and carried onto the ships.» («Пенелопіада», 2005, с.83). Таким чином Етвуд вплітає людський досвід у міф, нагадуючи нам, що кожна оповідь має кілька сторін, а кожен герой – кілька облич.

2.2. Аналіз образу Геракла в традиційному міфі та адаптації Агати Крісті

Дванадцять подвигів Геракла – це збірка міфів, в центрі яких – покаяння Геракла, найвеличнішого грецького героя. Для зв'язку між частинами була використана безперервна сюжетна лінія. На протиставлення цьому, «Подвиги Геракла» Агати Крісті – збірка з 12 оповідань за участю Еркюля Пуаро. Бельгійський детектив збирається на пенсію, але перед цим він хоче розкрити ще 12 справ, і не просто справ. Вони мають відповідати Дванадцяти справам Геракла, спеціально підібраним проблемам, які особисто його цікавлять. Незважаючи на те, що більшість історій досить прості для розгадки, читання все одно приносить задоволення. Пуаро також обирає дивні маршрути по всьому світу, щоб завершити свої дванадцять розслідувань, оскільки для розкриття злочинів він покладається не лише на свої «маленькі сірі клітинки». Ці оповідання з різним ступенем точності повторюють оригінальні міфи. Деякі з них мають лише приблизний зв'язок, використовуючи метафоричний зв'язок на власний розсуд Пуаро, тоді як інші мають майже абсурдний ступінь випадкової схожості, коли персонажі та злочини є відображенням оригінальних творів. На перший погляд, Пуаро і Геракл дуже відрізняються, як за характером, так і за зовнішністю, і після занурення в класичні легенди Пуаро вирішує, що він, безумовно, краще за Геракла, оскільки, дивлячись на себе в дзеркало, він думає, що він перевершує міфологічного героя. «Take this Hercules — this hero! Hero, indeed! What was he but a large muscular creature of low intelligence and criminal tendencies!», «He looked at himself in the glass. Here, then, was a modern Hercules—very distinct from that unpleasant sketch of

a naked figure with bulging muscles, brandishing a club. Instead, a small compact figure attired in correct urban wear with a moustache —such a moustache as Hercules never dreamed of cultivating—a moustache magnificent yet sophisticated.» («Подвиги Геракла», 2011, с.9) Все ж між цим Геркулесом Пуаро і Гераклом з класичної літератури була одна схожа риса. Обидва вони, безсумнівно, відіграли важливу роль у позбавленні світу від певних небезпечних істот. Якщо порівнювати цих двох визначних героїв, то Геракл демонструє неабияку фізичну силу та відвагу. Його перша битва пов'язана з перемогою над Немейським левом, істотою з непробивною шерстю. Незважаючи на, здавалося б, неможливе завдання, Геракл наполегливо продовжує боротьбу, поки не досягає перемоги. Як і Геракл, Пуаро покладається на свій інтелект для розкриття таємниць. Пуаро стикається з викликами віч-на-віч, навіть коли справа здається тривіальною як, наприклад, зниклий пекінес. «Of course, M. Poirot, according to the legend, Pekinese were lions once. And they still have the hearts of lions!» («Подвиги Геракла», 2011, с.31) Як Геракл вирішував проблеми, пов'язані з левом, так і справа «Немейського лева» Пуаро відповідає його прагненню до значущих викликів. Наступним подвигом є перемога над нездоланною Лернейською гідрою. Триумф Геракла над гідрою уособлює подолання перешкод і цінність стратегічного планування. У другому випадку, сучасним еквівалентом для Пуаро є мерзенні пліткарі, які поширюють брудні історії про вбивства; він «знищує» їх, встановлюючи справжнього вбивцю. Подібно до Геракла, Пуаро бореться з багатоголовим чудовиськом пустослів'я, яке загрожує репутації доктора Чарльза Олдфілда, так само. Пуаро використовує свої слідчі навички, щоб дізнатися правду, подібно до того, як Геракл переміг гідру. Гідра уособлює невблаганну природу чуток, і перемога Пуаро над нею віддзеркалює перемогу Геракла. «Yes. Rumour is indeed the nine-headed Hydra of Lerne which cannot be exterminated because as fast as one head is cropped off two grow in its place.» («Подвиги Геракла», 2011, с. 36). Намагаючись вполювати Керинейську лань з бронзовими копитами та золотими рогами, Геракл вирушає у нелегкий похід. Він демонструє невблаганну відданість справі, переслідуючи лань

цілий рік, навіть якщо вона невловима. Незважаючи на загрозу небесного гніву та відплати, Геракл наполегливо йде до своєї цілі. Його хоробрість не зводиться до грубої сили, а радше до морального благородства та стійкості. Відомий бельгійський детектив Еркюль Пуаро має чудовий нюх на людську поведінку. Тут він погоджується допомогти механіку розшукати покоївку-втікачку, «Аркадійську лань». Його проникливе мислення веде його через усю Європу в пошуках кохання. Його готовність прийти на допомогу, особливо коли йдеться про особисті проблеми, свідчить про те, що він здатен на співчуття та емпатію. Геракл стикається з грізним ериманфським вепром – величезною дикою свинею з іклами, що тероризує околиці. Його рішучість спонукає героя вполювати звіра живцем, незважаючи на його лють і неконтрольованість. Хоча в цій історії прямо не згадується, але мається на увазі співчуття Геракла до людей, які постраждали від нападів вепра. Пуаро ж, з іншого боку, покладається на гостру спостережливість і дедукцію. У засніжених швейцарських горах він вистежує відомого гангстера, подібно до того, як Геракл переслідує вепра. Пуаро адаптує свої детективні навички до сучасного контексту. Замість фізичної боротьби він вступає в інтелектуальну, розплутуючи дії злочинця, на противагу Гераклу, який в більшості покладається на нелюдську силу. Далі, перед Гераклом стоїть, здавалося б, нездійсненне завдання – почистити брудні Авгієві стайні, які не чистили вже понад 30 років. Замість того, щоб намагатися розгребти величезну купу гною, Геракл використовує кмітливість та змінює русло двох річок, що протікають поруч, Алфея та Пенея, змушуючи їх текти через стайні, тим самим очищаючи їх. Його винахідливість ефективно вирішує проблему. Пуаро у цій історії вирішує завдання, що полягає в тому, як зберегти ім'я прем'єр-міністра чистим, незважаючи на загрозу скандалу. Завдання Пуаро символізує очищення суспільства від корупції та пороків. Його відданість правосуддю віддзеркалює дії Геракла. В наступному подвизі, Геракл стикається з величезною зграєю птахів-людоджерів біля озера Стімфаліс в Аркадії. Він проявляє неабияку відданість справі, так як ці створіння несли лише смерть, але герой не побоявся протистояти їм. Його дії відображають

почуття допомоги ближнім та відповідальності. Пуаро бачить аналогію між птахоподібною зовнішністю двох жінок саме з Стімфалійськими птахами. Він приймає непросте рішення допомогти молодому політику, якого шантажують ці жінки. Він переживає щодо постраждалих, і це є тим, що віддзеркалює захисні інстинкти Геракла. Він співпереживає тим, хто постраждав від дій жінок і тим самим, виражає своє почуття справедливості, притаманне Гераклу. Давньогрецький герой в наступній подорожі відправився на Крит, де цар Мінос дозволив йому впіймати бика і запропонував йому допомогу, але Геракл з гордості відхилив пропозицію. Геракл постає як мужній і відважний воїн, який не вагаючись задля виконання мети готовий знищити могутню істоту. У історії про видатного детектива дуже мало схожості з легендарним міфом. Побоюючись, що її наречений божеволіє, Діана Маберлі звертається до Пуаро за підтримкою, коли той розриває їхні заручини. Жахливим чудовиськом в цій історії є людина, яка може бути теж небезпечною, як й найбільший бик, що коли небудь існував. Еркюлю вдалось допомогти парі закоханих і розкрити сутність справи саме за допомогою свого високого інтелекту та спостереженням за психологією людей. Після приборкання критського бика Геракл мав викрасти коней. Вони були людоїдними і неконтрольованими, і Геракл залишив свого улюбленого супутника Абдера наглядати за ними, поки бився з Діомедом, і дізнався, що хлопчика з'їли. У помсту Геракл згодував Діомеда власним коням. Протягом багатьох історій ми простежуємо лінію помсти. Геракл має гідність і від готовий зробити все, що відстояти честь своїх полеглих друзів. Восьмим досягненням Геракла було приборкання диких коней, які пожирали людську плоть. «The person who deliberately profits from the degradation and misery of other people is a vampire preying on flesh and blood.» («Подвиги Геракла», 2011, с.171). Пуаро мав вести справу з такими людьми. Спільною рисою в цих історіях є божевілля. Коні Діомеда були неконтрольованими створіннями, так само як і наркоторговці, в котрих не існує людяності та поняття моралі. Дочка Еврісфея Адмета забажала отримати пояс Іполіти – подарунок цариці амазонок від бога війни Ареса. Щоб

догодити дочці, Еврісфей наказав Гераклу повернути пояс як свій дев'ятий подвиг. Іпполіта, вражена Гераклом та його подвигами, погодилася віддати йому пояс і зробила б це, якби Гера не переодяглася і не ходила серед амазонок, сіючи зерна недовіри. Вона стверджувала, що чужинці задумали викрасти царицю амазонок. Занепокоєні жінки виїхали верхи на конях, щоб зустрітися з Гераклом. Побачивши їх, Геракл подумав, що Іпполіта з самого початку готувала цю зраду і ніколи не збиралася віддавати пояс, тому він убив її. В даному міфі, ми можемо побачити негативну сторону особистості Геракла. В його свідомості росте недовіра до ближніх, він неначе шукає зраду у всьому, бо життя героя є величезним тягарем і важко завжди залишатись з ясним розумом. «Пояс» Пуаро – це шедевр Рубенса, знятий серед білого дня. Спочатку він не дуже ним цікавиться, але після того, як дізнався про справу зниклої школярки, він зацікавився набагато більше. Пуаро теж демонструє певні риси, які мали б розкрити нам його з іншого, негативного боку. Саме те, що він оцінює справи по рівню власної цікавості, показує, що він очевидно ставить себе вище над іншими, що протиставляє його Гераклу. Вражений тим, що Геракл вижив після зустрічі з амазонками, Еврісфей негайно відправив його за коровами Геріона. Коли Геракл дістався Еритеї, не встиг він висадитися на берег, як його зустрів двоголовий пес Ортр. Одним сильним ударом своєї палиці з оливкового дерева Геракл убив сторожового пса. На допомогу Орту прийшов пастух Еврітіон, але Геракл розправився з ним так само, як і з псом. Геріон переслідував Геракла біля річки Антемус, але став жертвою стріли, вмоченої в отруйну кров Лернейської гідри, яку Геракл випустив з такою силою, що вона пронизала череп Геріона. Геракл вчинив подвиг, який був визнаний царем. Але насправді, він вчинив два невинуватих вбивства, що розкриває його, як особистість з примітивним розумінням хитрості та обману, рис, які можна було використати, що обдурити двох невинних істот. Знову, Геракл постає людиною, в якій є дві сторони, світла та темна. Пуаро, звісно, нікого не вбиває. Він зустрічає міс Карнабі, яка розповідає йому, як вона хвилюється за свого друга, який, на її думку, став жертвою доктора Андерсена, лідера релігійної секти «Паства пастуха».

Еркуль Пуаро стикається з цікавою справою, що змушує його дійсно використати його «сірі клітинки мозку». Цим він значно відрізняється і перевершує Геракла, бо він ставить моральні цінності вище фізичної сили. Після того, як Геракл виконав свої перші десять завдань, Еврістей доручив йому ще два: викрасти яблука з саду Гесперид та без зброї взяти Цербера живцем. Під час виконання першого подвигу, Геракл кмітливо та спритно обдурив Атланта, що показало його з боку розумного героя. Але тим не менш цей міф показує, що Геракл не стане зупинятись перед жодними труднощами. Яблука Пуаро – це смарагди на дереві з оббитим навколо нього драконом, на зниклому італійському келиху епохи Відродження. В даній історії та міфі про Геракла існує певна паралель, а саме цілеспрямованість головних героїв, які ні при ніяких обставинах не зупиняться перед здійсненням мети. Під час виконання останнього подвигу, Гераклу потрібно було перемогти чудовисько Цербера без застосування зброї. Перемігши трьохголову собаку, Геракл перекинув звіра через спину, витягнув його з підземного світу на Землю. Нарешті, Геракл спокутував свою провину і звільнився від кайданів Еврісфея і зміг продовжити своє вільне від подвигів життя. В останній справі Пуаро «Пекло» – це нічний клуб, яким володіє і керує його давня подруга – графиня Віра Россакофф. Найбільший, найпотворніший і найчорніший пес, якого Пуаро коли-небудь бачив, чергує в цьому нічному клубі. Влада вважає, що це головний офіс організації наркоторговців, яка також торгує викраденими коштовностями. Пуаро важко змиритися з тим, що Віра, до якої він має слабкість, може бути причетна до цього. Для Пуаро це теж остання справа перед очікуваним відпочинком та насолодою від пенсії. Але в головного героя є певна дилема, до якої він не звик. Він стоїть між власною довірою до давнього друга та почуттям справедливості. Це і розкриває його як комплексного та багатогранного героя.

ВИСНОВОК

В епоху Просвітництва міфологія часто розглядалася як пережиток минулого і менш цінний ресурс, ніж розум і фактичні дані. Міфологічні історії вважалися застарілими, нелогічними та позбавленими наукової цінності. Натомість наголошувалося на пошуку знань, розуму та розвитку. Наразі тема міфології є актуальною в тому, що міфологічні архетипи, такі як подорож героя, історії створення світу та фігури трикстерів, залишаються популярними. Ці символи зустрічаються в рекламі, літературі та навіть в історіях про супергероїв. Автори та художники переосмислюють старі історії та надають їм сучасної актуальності. Подорож героя була ключовою темою модерністської літератури. Міф дозволяв письменникам опосередковано досліджувати суспільні проблеми. Він використовувався як призма для дослідження владних відносин, гендерних ролей та культурних стандартів.

Поставлену мету було досягнуто так, як міфічні герої уособлюють загальнолюдський досвід. Їхні виклики, випробування та перетворення виходять за межі культур та епох. Такі герої, як Одисей та Геракл, уособлюють чесноти, вади та проблеми існування. Їхні історії досліджують проблему кохання, відвагу та смерть. Етвуд описує Одисея як людину, що опинилася на межі між обов'язком, амбіціями та вразливістю. Він бореться зі своїм марнославством і бажанням слави. Письменниця розглядає внутрішні проблеми героя, включаючи тугу за домівкою, провину за загиблих союзників і тягар лідерства. Крісті, в свою чергу, представила Еркюля Пуаро, знаменитого бельгійського детектива, у більш яскравій та нестандартній манері. Наполегливість і винахідливість легендарного Геракла відображаються в суворій увазі Пуаро до деталей, залежності від «маленьких сірих клітинок» і педантичності. Пуаро, подібно до Геракла, завершує, здавалося б, складні подвиги з підкресленою точністю.

Парадигма «подорожі героя», розроблена Джозефом Кемпбеллом, є центральною для багатьох історій. Отже, міфи стимулюють нашу уяву, розпалю-

ючи інтерес до всесвіту, богів і нашої ролі у великому сюжеті. Вони нагадують нам, що ми є частиною великої, взаємопов'язаної історії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна, Н. (2008). Імідж як міфологічний архетип: Філософсько-естетичний аналіз. *Мультиверсум. Філософський альманах*, (69), 218–231.
2. Гомер. (2017). *Одіссея*. Yakaboo.ua.
3. Іщук, А. (2022). *Феномен героїчної особистості в мультикультурному просторі ХХ століття: Ціннісне осмислення мовленнєвої культури і філософії*. Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
4. Кемпбелл, Дж. (1999). *Герой із тисячею облич*. Видавничий дім «Альтернативи».
5. Юнг, К. (2012). *Архетипи і колективне несвідоме*. Астролябія.
6. Atwood, M. (2005). *The penelopiad*. Canongate.
7. Christie, A. (2011). *Labours of hercules*. HarperCollins Publishers Limited.
8. G, J. C. (1998). *Man and his symbols*. MacMillan.
9. Keeping, C., & Newman, R. (1976). *Twelve labours of hercules*. Penguin Random House.
10. McManus, M. (б. д.). *Reason and myth in postmodernity - areo*. Areo. <https://areomagazine.com/2019/09/12/reason-and-myth-in-postmodernity/>
11. Weathers, W. (1973). Mythology in modern literature. *D.H. Lawrence Review*, 6(2), 201–213.
12. Workman, M. E. (1981). The role of mythology in modern literature. *Journal of the Folklore Institute*, 18(1), 35–48.